

VALÓSÁG

Miközben a magyar közoktatási rendszerben már közvetlenül a rendszerváltást követően (sőt már azelőtt) igen jelentős reformfolyamatok kezdődtek, amelyek nyomán mind az oktatás tartalma, mind a képzés szerkezete, mind az intézményrendszer, sokszor nagy ellenállásokba ütköző, de mégis jelentős átalakulásokat ért meg, a felsőoktatás területén a reformok halogatása volt leginkább jellemző. A társadalmon belül (pl. az oktatás iránti igények változása) és kívül (pl. az európai csatlakozáshoz kapcsolódó kötelezettségek) történt változások azonban a 2000-es évek elejére kikényszerítették, hogy a felsőoktatás minden szereplője belássa, hogy a reformok nem halogathatók tovább. Itt közölt interjúink alanyait (akik a rendszerváltás utáni időszak felsőoktatás politikájának aktív szereplői) arról kérdeztük, hogy miért késlekedtek eddig a felsőoktatási reformok, és milyen átalakulási folyamat előtt áll jelenleg a magyar felsőoktatás.

„Rém okos a felsőoktatás vezetőgárdája, mindent ki tud védeni, és mindenütt talál kiskaput”

Bazsa György, a Debreceni Egyetem vegyész professzora

Educatio: Kérem, hogy röviden mutatkozzon be az olvasóknak.

Bazsa György: 1963-ban végeztem Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, vegyész szakon. Végzés után itt maradtam a Tanszéken. Ez azt jelenti, hogy 40 éve vagyok az egyetemen oktatóként és kutatóként, 25 éve pedig valamilyen megbízással egyetemi vezetőként. A szűkebb szakmai területem a reakciókinetika. Azt is elmondhatom, hogy elég régóta részt veszek a felsőoktatás legkülönbözőbb országos fórumain, sőt nemzetközi testületeiben is.

E: Milyen funkciókat töltött be az egyetemen?

B. Gy.: Az egyetemen dékán-helyettesként kezdtem, aztán dékánként, később rektor-helyettesként folytattam. 1995–99 között a Kossuth egyetem utolsó rektora voltam – remélem, hogy az utolsó szó csak időben és nem pejoratív értelemben értendő. Majd prorektor az újjászerveződött Debreceni Egyetemen, és közben tanszékvezető is. Ami az országos testületeket illeti, alapító elnöke voltam, és a rektori ciklusok szünetét megtartva, ismét elnöke vagyok az Országos Doktori és Habilitációs Tanácsnak. Az előző parlamenti ciklusban, 1998 és 2002 között szocialista parlamenti képviselő voltam, és ott az Oktatási Bizottságban dolgoztam. Most harmadik éve a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének választott tagja vagyok, és hadd ne soroljak többet, mert akkor úgy tűnik, ezzel akarok tetszelegni. De az talán ki-tűnik, hogy van bizonyos áttekintésem a felsőoktatás néhány ügyéről.

E: Mi a véleménye mindazokról a változásokról, amelyek a rendszerváltozás óta a felsőoktatásban történtek?

B. Gy.: Azt gondolom, hogy a felsőoktatásban jelentős szemléleti, mennyiségi és minőségi változások történtek. A szemléletváltozás egyértelműen egy ideológiától mentes felsőoktatást jelent, hiszen értelemszerűen egy pluralista, többpárti demokráciában működő felsőoktatás ideológiai és politikai befolyástól lényegesen mentesebb – ha természetesen nem is teljesen az. Ami az intézményi autonómiát illeti, ami kulcskérdés a felsőoktatás általános megítélésben, az már a 80-as években jelentősen bővült. Az 1985-ös közoktatási törvény – mert akkor még együtt volt közoktatás és felsőoktatás – már a mai autonómia számos elemét tartalmazta. Nyilván akkor még megvolt a marxista tárgyak oktatása és a pártszervezetek jelentős szerepe az intézmények életében. De az intézmények már saját maguk dönthettek számos kérdésben, az oktatók megválasztásától kezdve a tantárgyi programokon át a belső, finom szerkezet megválasztásáig (pl. tanszékek létrehozásában), és a költségvetés valamilyen szintű rugalmas felhasználásában. Ez a folyamat már akkor elkezdődött, de teljessé, törvényileg garantáltan jogszerűvé és széles körűvé az 1993-as felsőoktatási törvénnyel vált.

A változások mennyiségi oldalát tekintve meghatározó a közel háromszoros hallgatói létszámnövekedés. Ez sok tekintetben befolyásolja a mai magyar felsőoktatást. Egyrészt az infrastrukturális feltételek ehhez a változáshoz nem teremtődtek meg. Kétségtelen, hogy korábban volt az infrastruktúrában kihasználatlan kapacitás, területi, tantermi, és több minden más, de messze nem ilyen mértékű. Tehát átbillentünk egy erős túlsúlyfoltosságba és egy infrastrukturális elégtelenségbe. Az egész rendszerváltás óta alig volt számottevő fejlesztés, nagyobb beruházás. Néhány szép, de inkább csak szép, mintsem jelentős ilyen példa van. Ezt érezték a kormányzatok is, és az 1996-ban előkészített világbanki kölcsönszerződés volt hivatott pótolni az infrastrukturális fejlesztés hiányosságait. De sajnos, ez a fejlesztés az előző kormányzati ciklusban teljesen leállt, és semmilyen érdemi fejlesztés nem történt. Most indultak el végül is magyar forrásokból az intézményi fejlesztési tervekre alapozott beruházások.

E: Mi lett a következménye a jelentős hallgatói létszámnövekedésnek?

B. Gy.: Ez nemcsak, vagy nem is elsősorban a túlsúlyfoltosságban jelentkezik, bár az is mindig a minőség rovására szokott menni, hanem más jelleget öltött: ezáltal a felsőoktatás, alapvetően tömegoktatás lett. Ez vonatkozik az egyetemekre is, meg a főiskolákra is. Addig, amíg a korosztályoknak csak 8–10 százaléka kerül be a felsőoktatásba, addig az minőségében a legjobb 8–10 százalékot jelenti, de ha ez az arány felmegy 30 százalék fölé, akkor az értelemszerűen minőségében már más felkészültséget jelent.

E: Ez azt jelenti, hogy az egyetemekre, főiskolákra bekerült hallgatók gyenge felkészültsége miatt romlott a színvonal?

B. Gy.: Emiatt is. Nézze, egyes tudományegyetemi fizikus szakokra a 80-as években 116–118 ponttal lehetett bejutni – a 120 pontos rendszerben. Néhány évvel ezelőtt már 72 pontnál, tehát a minimumnál tartott a felvételi ponthatár. Ez jól tükrözi a helyzetet. S bár pl. az orvosi karokon nem jellemző ez a ponthatár mozgás, de azért az általános ponthatár csökkenés óhatatlanul kifejez valamit. Az említett példa mindenesetre nem kivételes. Tehát egyrészt a felkészültség, másrészt bizonyára ezzel összefüggésben a motiváltság változott. Az a 10 százalék messze motiváltabb volt arra, hogy tartalmas, magas tudástartalommal bíró diplomát szerezzen. A mostani több mint 30 százaléknak nem kis része bár egyértelműen diplomát akar, de azt lehetőleg kisebb teljesítménnyel, kevesebb elhivatottsággal gondolja megszerezni. Hogy megint egy példát mondjak, korábban, ha valaki bukott, akkor a lá-

nyok sírtak. Ma teljesen könnyed fizimiskával adják vissza a tételt: ebből nem készültem, pechesen húztam.

E: Vannak-e más tényezők is, amik szerepet játszanak a minőségromlásban, a színvonal csökkenésében?

B. Gy.: Nézze, nem készült fel a felsőoktatás – és ezen nyilván az oktatói gárdát kell érteni – arra, hogy hogyan kell egy ilyen tömegű, ilyen felkészültségű és ilyen alacsony motivációjú hallgatói tömeget oktatni. Más dolog volt, amikor nyugodtan el lehetett mondani előadáson akár a legszínvonalasabb témákat is, mert a hallgatóság figyelt, jegyzetelt és aztán igyekezett tisztességesen megtanulni, ha kellett, konzultálni. Ma ezzel nem lehet eredményt elérni. Mert az az ott ülő – vagy éppen ott sem ülő hallgatóság, mert ez is hozzá tartozik a képhez – a kihagyott előadás alapján nem lesz ismeretek birtokában.

E: Nem lehetséges, hogy a felsőoktatásban oktatók oldaláról is csökkent a színvonal, nem egyszerűen csak a tömegoktatáshoz megfelelő módszerek hiányoztak? Rengeteg új szak jött létre, és talán ezek sem azt az elitképzésben megszokott színvonalat nyújtják?

B. Gy.: Azt merem mondani – bár miután ennek a rétegnek vagyok a képviselője, ez nem hangzik teljesen elfogulatlanul –, hogy itt sokkal kevesebb a probléma. Nem azt mondom, hogy nincsen, és nyilván vannak valós példákra alapozott tapasztalatok arra, amit mond, de én azt látom, hogy az egyetemeken változatlanul ott vannak a legtehetségesebbek, a tényleg nagyon tehetséges fiatalok. És közülük sokan bent maradnak az egyetemeken – bár nem mindenki, mert máshova is mennek sokkal jobb jövedelemért. A főiskolákat óvatosabban értékelném, mert itt egy furcsa helyzet van. A magyar középiskolákban elvileg csak egyetemi diplomával lehet tanítani. De – sajátos szituáció – a magyar főiskolákon, legalábbis átmenetileg, főiskolai diplomával is lehet tanítani. Szóval azt tudom mondani, hogy én az oktatói kar minőségét, átlagos színvonalát tekintve nem látok olyan romlást, sőt a legjobbakat tekintve semmilyen mértékű romlást nem látok. Megvan mindegyik korosztályban az az igen kiváló, nemzetközileg is egyértelműen jól jegyzett oktatói gárda, amelyik vagy itthon produkál, vagy most már nemzetközi kooperációkban ér el eredményeket. Egy-két-három éves külföldi tanulmányúttal, vagy mobilitási programok segítségével, permanens oda-vissza szituációban tudja azt a színvonalat hozni, és ugyanúgy nemzetközi elismertséget is kiváltani, mint korábban. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy nincs gond a színvonallal, nyilván vannak intézmények, ahol van. Ám ez ügyben sokat segít, hogy működik a Magyar Akkreditációs Bizottság. A Magyar Akkreditációs Bizottság tételes szigorúsággal őrködik azon, hogy az intézményekben a képzést, az oktatást, és részben az ezzel kapcsolatos kutatást is, megfelelő színvonalon, megfelelő felkészültségű, és ezt dokumentálni is képes oktatók folytassák.

E: Az új karok, szakok létrejöttével kialakult egy sajátos ingázás. Jellemzően a fővárosi oktatók egy része ingázik a vidéki egyetemekre, főiskolákra. Ami azt is jelezheti, hogy hiány van felkészült, színvonalas oktatókból?

B. Gy.: Ez valóban így van. Hiány abban az értelemben van, hogy túl sok helyen indítottak el bizonyos képzéseket, mondjuk jogászképzést. Éppen a napokban mondta egy tanácskozáson Sólyom akadémikus, hogy három jogi karra való kiváló oktatói gárdánk van, a baj az, hogy kilenc helyen képeznek jogászokat. Az bizonyos értelemben nem gond, ha valaki Budapesten jól ad elő, akkor Győrben is ugyanazt mondja el, tehát ugyanolyan színvonalas lesz az előadása, csak nem biztos, hogy mind a kilenc karon ugyanolyan színvonalas a hallgatóság, másrészt alig van alkalma találkozni ezekkel a rövid ideig vizitelő neves szakemberekkel.

E: Nem mehet a színvonal rovására, ha hetente nem 8–10 órában oktat valaki, hanem kétszer annyiban, és közben még utazik is?

B. Gy.: Dehogynem, nem akarom én ezt menteni. Csak ez nem az oktatókon múlt. A baj ott van, hogy az oktatáspolitikai megengedte, hogy lehessen kilenc helyen jogászképzést folytatni. Mert ha ezt nem engedi meg, akkor nincs olyan, hogy túl sok helyen oktatnak. Egyébként lehet, hogy ha egy kiváló szakember több helyen oktat, akkor az még mindig jobb, mint ha egy gyenge felkészültségű oktató tartja meg az előadást vagy a szemináriumot. Tehát a helyzet bonyolult és összetett, de összességében nem jó a szituáció. A helyzet másik oldala az, hogy óriási volt a társadalmi igény arra, hogy felsőoktatásban tanuljanak a fiatalok, és meg is kapták a lehetőséget. Nem lehetett a kilenc jogi képzési helyre felvett hallgatókat három helyre koncentrálni. Nem lehetett azt mondani, hogy csak Pest, meg Szeged, meg Pécs, hanem Miskolc is, meg Debrecen, meg Győr is, meg mások is bejelentették az igényüket. Több helyen kellett ilyet csinálni, mert nem tudott mindenki Pestre jönni, és kollégiumi helyből sincsen elég. Kétségtelen, hogy ez nem ideális helyzet, mert az oktatók így nem tudják azt nyújtani, amit a törzshelyükön nyújtanak, ez teljesen nyilvánvaló. De hát társadalmi igényt elégítettünk ki, ami nagy volt, és még most is nagy.

E: Nagyon sok új szak indult, a legkülönbözőbb helyeken, mert úgy vélték, hogy jelentős kereslet van ezekre a képzésekre. Vagyis bejött egy piaci, vagy kvázi piaci elem. Mi a szerepe az Akkreditációs Bizottságnak a keresleti oldalon jelentkező igények kielégítésében?

B. Gy.: Én azt mondanám, hogy kvázi piac működik. Abban az értelemben, hogy van igény, s ennek a kielégítését valamilyen szintű szolgáltatással próbálta az Akkreditációs Bizottság is, és az Oktatási Minisztérium is kielégíteni. Én személy szerint határozottan úgy vélem, hogy ebben a tekintetben sem az Akkreditációs Bizottság, sem a kormányzat nem billent át a szerencsés oldalra. Elengedte ezt a „szakburjánzást”, amit én megengedhetetlennek tartok. Nem egyszer, nem kétszer, nem háromszor, sokszor kellett volna azt mondani, hogy nem, nem, és nem.

E: Miért?

B. Gy.: Azért, mert a szakok egy része nem új. Jó, a környezettudomány új, a menedzsment bizonyos vonatkozásokban új, de számos, sőt több tucat szakot tudnék felsorolni, amelyek nem igazán új szak, hanem ebben a kvázi piaci helyzetben az történt, hogy valami érdekes címet adunk, meg egy ígéretes oklevelet próbálunk nyújtani annak érdekében, hogy hallgatót szerezzünk. Emiatt csinálták meg. Én ezt kifejezetten rossznak tartom, és úgy gondolom, hogy ezt meg kellett volna állítani.

E: Mért csinálták ezt az intézmények? Érzékelték a keresletet?

B. Gy.: Csak remélték. Ők azt érzékelték, hogy a normatív finanszírozás következtében jönnek a költségvetési támogatások, amelyek a létüket, az egzisztenciájukat biztosítják. A hallgatót pedig mindenáron felvették. Hallgatót lehet úgy felvenni, hogy nem tartok felvételi vizsgát, hanem pontokat adok ezért, amazért. Érthető, hogy előkészítőket szerveztek, meg propagandát folytattak, meg olyan új szakokat indítottak, amik ígéretesnek, hangzatosnak tűnnek. Tehát minden eszközt felhasználtak arra, hogy a hallgatói létszámot növeljék, mert az látható volt, hogy ha nő az országos bruttó keretszám, akkor ebből csak úgy tudunk mi többletet szerezni, ha igazoljuk, hogy nálunk több a jelentkező.

E: Nem ezen a ponton lép be az Akkreditációs Bizottság, és mondja azt, hogy ez a szak nem felel meg a minőségi és egyéb követelményeknek?

B. Gy.: Azt gondolom, hogy e tekintetben nem volt elég szigorú az Akkreditációs Bizottság. Nagyon nehéz nemet mondani. Persze azért sokszor volt bátorsága nemet is mondani.

E: Hány esetben?

B. Gy.: Több tucat esetben. Ez nem volt fehér holló. De hát én kétszer több tucatot tartottam volna szükségesnek. Volt eset, amikor a MAB nemet mondott, és a Minisztérium mégis igent mondott rá. Tehát a felelősség közös. Az intézményeknek, a MAB-nak, meg a Minisztériumnak közös a felelőssége.

E: És mért nem mondtak kétszer annyi nemet? Milyen mechanizmusok, érdekek játszottak ebben szerepet?

B. Gy.: Én nem vagyok a MAB tagja, meghívottként veszek részt az üléseken. Nagyra értékelem a MAB funkcióját, tevékenységét, ezt többször is elmondtam. Nem gondolom, hogy most bele kellene menni ennek az elemzésébe. De azt gondolom, hogy a MAB a követelményrendszerét gyakran számszerűsítette, hogy ennyi meg ennyi oktatóból ennyi legyen főállású, ilyen arányok legyenek a minősített oktatók tekintetében. És túlzottan erre támaszkodott. Amikor ezt az intézmények kitapasztalták és kitanulták, akkor a benyújtott kérelmek (de nem feltétlen a valóság) ennek már gyakran megfeleltek. A MAB pedig nem volt elég bátor ahhoz, hogy minden számszerű megfelelés ellenére azt mondja, *ha úgy látja*, hogy mindez még sem elégséges az akkreditációhoz. Mondhatok egy hasonlatot is, ami egyrészt semmit nem bizonyít, másrészt mindig sántít. Én kémikus vagyok. A bort, mi kémikusok, tudjuk minősíteni alkoholtartalom, szárazanyag-tartalom, savtartalom, oxidálható anyag tartalom, bepárlási maradék, stb. szerint. Ezt mind teljesíti és dokumentálja az ügyes exportőr. De egy jó importőr azt is értékeli, hogy ez bor testes bor, az érett, emez meg zamatos bor – vagy éppen nem az, és van bátorsága azt mondani, hogy ezt a bort nem veszem meg.

E: Ezek a szubjektív szempontok.

B. Gy.: Igen. De a MAB azért MAB, mert nemcsak számolni tud, hanem, mert ott olyan kiváló és elfogadott szakemberek ülnek, akiknek hitelük van, és akik nyugodtan mondhatják, hogy igaz, hogy bár mind az öt feltétel éppen hogy, de teljesült, ám ez mégsem adja ki az egészet. Én más relációban szoktam mondani, hogy ha egy egyetemi hallgatónak minden jegye elégséges, és még az államvizsgálója is elégséges, ezzel együtt ez a teljesítmény értelmi-ségi munkához nem elégséges. Ezt kellene kimondani, hogy ebben a szituációban a pontszám nem elégséges. Egy szakról, bármennyire is kimutatják, hogy az innen meg onnan kölcsönzött oktatókkal stimmel a statisztika számára, az még akkor sem feltétlenül elégséges. Ezt fel kellene vállalni.

E: A színvonalbeli különbségek főként az intézmények között vannak?

B. Gy.: Vannak, intézmények között is, és intézményen belül is. Tehát az a hallgatói réteg, amelyik 120 vagy ehhez közeli ponttal került be, az jobbra továbbra is négyes-ötösöket produkál. Amelyik most 70 és 100 közötti ponttal kerül be, az már nagyobb százalékban produkál hármast, kettést sőt egyre gyakrabban elégtelent. Az említett fizikus diplomák esetében ma már nem biztos, hogy mindegyik diploma ugyanazt a minőséget jelenti, mint jelentette egykoron. Miközben egy minimumnak azért most is megfelel.

E: Vagyis a diploma ezentúl nem informálja megbízhatóan a munkáltatót?

B. Gy.: Továbbra is van olyan eset, amikor az intézmény teljes egészében tudja garantálni a diploma minőségét. Mert pl. az Oxford, Cambridge vagy az MIT diplomája bárhol garanciának számít, míg más intézmények nem számítanak garanciának. Ezért válik általánossá nálunk is, hogy a munkáltató már nemcsak a diplomát nézi meg, hanem, azt is, hogy hol szerezte, ki írta alá, milyen pecsét van rajta, és interjú is készít a jelölttel arról, hogy mit tud az illető. A diploma önmagában már nem tájékoztat eléggé. De nem is várható el, hogy pontosan tájékoztasson, mert a diploma elsősorban retrospektíve dokumentálja a tudást, a munkáltatónak pedig egy perspektivikus tudást kell felmérnie.

E: Elvileg azért a diploma informálhatna arról, hogy mire képes a jelentkező, nem?

B. Gy.: Persze, feltételezni lehet, hogy aki eddig képes volt a teljesítményre, az azután is képes lesz rá.

E.: Beszéljünk most a finanszírozásról. Mi történt ezen a területen a rendszerváltozás óta?

B. Gy.: A rendszerváltozás óta, ha nem is folyamatosan, mert hullámok azért voltak benne, a felsőoktatás egyre inkább alulfinanszírozott lett. Ezt mindenki elismeri. A 89–90-es években, egy hallgatóra vetítve a finanszírozottság kedvezőbb volt, mint a mostani. Erre lehet azt mondani, hogy ez akkor kissé pazarló volt, mert az a fetiszizált szám, hogy hány hallgató jut egy oktatóra, az messze alacsonyabb, 10–11 volt, ma meg már 30 körül járunk. Tehát az oktató létszám nem nagyon nőtt, mindössze olyan 20–25 százalékkal, a hallgató létszám meg a háromszorosára. Ennek a számadatnak az alapján luxusnak tűnhet az akkori helyzet. Persze egy jó amerikai egyetem meg éppen arra büszke, ha minél több oktató jut egy hallgatóra. Tehát önmagában egyáltalán nem volna baj, ha a régiiek volnának az arányok, de a költségvetési szempontok állandóan azt diktálják, hogy ez a szám magas legyen. De összességében alulfinanszírozott a rendszer, miközben néhány pontján talán még pazarlás is van, bár én ezt egyre kevesebb helyről tudnám mondani. Persze nem lehet a pazarlást sem egyszerű kategóriaként kezelni. Mondok egy furcsa példát: van olyan nagy tekintélyű kar, ahol egyes szakokon a professzorok száma nagyobb, mint a beiratkozó első éves hallgatóké. Mert, hogy nagyon lecsökkent a szakon az érdeklődés. De nem lehet elküldeni egyszerre 15 professzort, mert most nincs annyi hallgató. Itt pazarlás van egy bizonyos értelemben, de szeretném hangsúlyozni, hogy csak egy értelemben. Mert más értelemben azt a drágán és hosszú idő alatt kiépített kultúrát meg kell tartani. Az olyan érték, hogy azt nem szabad elveszni hagyni. Mert, ha egyszer kisöpörtük a felét, akkor 25 év kell, míg újra felépítjük. Ez nem változtatható olyan gyorsan, mint a cipőgyártás. Tehát lehet erre azt mondani, hogy pazarlás, de nem tekintem annak.

E: Vagyis állami fenntartásra van szükség. De minek alapján mondja az állam, hogy ezt fenntartom, a másikat pedig nem?

B. Gy.: Ők egy kultúrát művelnek és tartanak életben. Egyrészt ezt az állam alakította ki, az állam pénzén jött létre. Tehát ha én felépítek egy szép kis villát, de most nem akarok benne lakni, akkor nem biztos, hogy érdemes lerombolnom, hanem valamilyen fenntartási költséget vállalok, még akkor is, ha most ez ráfizetés. Vagy kiadom albérletbe. Ha úgy tetszik, akkor most az ilyen szakok is albérletbe vannak kiadva, mert ott főként kutatás folyik.

E: Mi a helyzet a tandíjakkal?

B. Gy.: A tandíjról ma már világszerte úgy tartják, hogy társadalmilag indokolt és szükséges, mert a diplomásoknak lényegesen jobb az életesélyei, az elhelyezkedési és jövedelemszerzési esélyei. Ennek a biztosítását pusztán a társadalom hozzájárulásától várni nem korrekt, és nem is igazán indokolt, ehhez az egyén hozzájárulása is kell. Ami a dolog politikai oldalát illeti, a tandíj nálunk az ismert történések folytán tabutéma lett.

E: Hogyan lett ez elrontva?

B. Gy.: A Bokros-csomag előtt lett bevezetve a tandíj, majd jött 1995-ben a Bokros-csomag, ami ezt nagyon nehéz szituációvá tette. Aztán a FIDESZ ezt az 1998-as választási kampányban politikai célokra felhasználta, és óriási nyereséget hozott neki az az ígéret, hogy eltörli a tandíjat. Ami nem egészen igaz, mert van tandíj, csak felmentés van, ami jelenleg a napali tagozatos hallgatók 90 százalékára vonatkozik. Szóval a jogi helyzet az, hogy van tandíj, csak fel van mentve majdnem mindenki az első diplomáig. 2002-ben a választási kampányban már meg kellett ígérnie az MSZP-nek és az SZDSZ-nek, hogy nem vezeti be újra a tandíjat. És innentől kezdve ez van. Közben józanul bárki elismeri, hogy a tandíjra szük-

ség lenne. A miniszter is megmondta, hogy ő tandíjpárti, de teljesen világos, hogy ebben a politikai szituációban a bevezetéséről sokáig nem lehet szó.

E: Hogyan funkcionált a tandíj, amikor volt?

B. Gy.: Nem volt ideje kifutni. Az egységes 2000 Ft-os havi tandíj bevezetése, egy hagyomány nélküli rendszerben, egy nem igazán jól átgondolt, szociológusok által nyilván nem elemzett lépés volt. Egyrészt arra lett volna szükség, hogy ez differenciált legyen. Másrészt nagy butaság volt, ill. politikai hiba volt, hogy az első időszakban ezt elvonták az intézményektől. Egészen más volt az akusztikája, amikor a következő évben megengedték, hogy az intézmény használhassa fel a befolyt tandíjat. Én ekkor rektor voltam a Kossuthon, és nagyon vigyáztunk arra, hogy kimutatható legyen, mire költöttük azt a 18 milliót, ami befolyt. Ezt a hallgatóság akkor teljesen normálisan tudomásul vette, és már nem háborgott. Azt mondtuk, hogy ennyit költöttünk a kollégiumi szobák új heverőire, ilyen és ilyen vetítógépekre, meg számítógépekre, amit a hallgatók használtak. A dolognak tehát van egy racionális, közgazdasági, társadalmi és egy politikai vetülete. Nehéz azt indokolni, akármennyire is próbálná az ember, hogy egyszerű falusi emberek mért járuljanak hozzá, hogy a pesti jómódú középosztály gyermekei egyetemen és főiskolán tandíj nélkül tanuljanak, és diplomát szerezzenek. Mert most ez történik. De ezt politikai okokból nem lehet megváltoztatni.

E: Nem lehet ezt úgy kommunikálni, hogy valamennyire csökkenjen a politikai éle?

B. Gy.: Most, ebben a pillanatban Magyarországon nem. Egyébként Angliában most folyik az óriási vita a tandíjról, mert nyugaton is az van, hogy van, ahol még bírják, van, ahol már nem bírják a tandíjmentes felsőoktatás finanszírozását. Tehát az, hogy milyen mértékű legyen a tandíj, milyen kompenzációs rendszerek legyenek, erről most óriási viták folynak. A németek is bevezették. Ez a jóléti társadalmakban is elkerülhetetlenné vált. A svédek, finnek még bírják, de az osztrákoknál is napirendre került a bevezetése.

E: Lehet-e más kontextusban beszélni a tandíjról, kiemelve a politikai históriából?

B. Gy.: Nem lehet. Minden ilyen kísérlet megbukik. A „Csatlakozás az európai felsőoktatási térséghez” című ez évi tanulmány első publikus változatában egyik alternatívaként felmerült az anyagi hozzájárulás kérdése. A politikai reakció a másik oldalról abban a pillanatban az volt, hogy ismét tandíjat akarnak. Tehát egyszerűen nem lehet semmilyen racionális gondolatmenetet felvetni, mert abban a pillanatban gellert kap a politikától.

E: Az a kérdés, hogy ez egy pártpolitikai reakció vagy egy társadalmi reakció? Szét lehet-e választani a kettőt?

B. Gy.: Nagyon nehéz szétválasztani, mert a társadalmi reakciót erősen befolyásolja a politikai reakció. A valóságos helyzet az, hogy a magyar felsőoktatás 360 ezer résztvevőjének több mint a fele tandíjat fizet, úgynevezett költségtérítéses formában. És ezt a társadalom akceptálja. Egy egyszerű vidéki gyerek esetén is, ha nem jutott be valahova, és nem akart elmenni arra a szerencsétlen nevű AISZF-re, az akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzésre, inkább hajlandók a szülők kiizzadni azt a néhány tízezer forintot, hogy akár levelezőn vagy bármin tanuljon. Nincs háborgás. A társadalom tehát el tudja fogadni.

E: Arról van valamilyen képük, hogy milyen a hallgatók szociális összetétele a költségtérítéses meg az államilag finanszírozott képzéseken?

B. Gy.: Nem tudok pontos adatokat mondani. Az én érzésem az, hogy a költségtérítés nagyobb részt másoddiplomához kapcsolódik, kis hányadát jelenti csak az első. Azért nem jelentéktelen hányadát, félreértés ne essék. De én azt látom, hogy a legkülönbözőbb rétegekből is vállalják, nyilván könnyebben a felsőbb rétegekből, és biztos van olyan is, hogy ha nem sikerült a nappali, államilag finanszírozott képzésre bejutni, akkor nem iratkozik be a pén-

zes levelezőre. Azt gondolom, hogy bizonyos rétegek számára nem vállalható a költségtérítés. De ha ennyien tanulnak tovább, akkor lehet, hogy ez csak egy szűk réteget érint.

E: Arra gondoltam, hogy a magasabb társadalmi csoportokból származó diákok magasabb státusú, jobb középiskolákba járnak, s így nagyobb valószínűséggel juthatnak be az államilag finanszírozott képzésekre, mert jobb teljesítményt produkálnak a felvételin. Vannak-e erről valamilyen információk?

B. Gy.: Nem, nekem nincsenek. Olyan adatok vannak, hogy a magyar közoktatási rendszer a társadalmi különbségeket nem tudja tompítani, sajnos inkább felerősíti. A magyar felsőoktatás nappali tagozatára, különösen az elit szakokra a felvettek 85 százalékát 30 gimnázium adja. Ami a kérdését illeti, erre pontosan nem tudom a választ, de azt gondolom, hogy ebben lehet igazság. Vagyis ez a hipotézis az én véleményem szerint sem irreális. Mégis azt gondolom, hogy a jelentős költségtérítéses képzésben nem vesznek részt az alsóbb rétegekbe tartozók, mert vagy megpróbálnak még egy év felkészüléssel második, harmadik alkalommal bejutni, és ha ez nem sikerül, akkor lehet, hogy feladják, vagy elmennek egy alacsonyabb presztízsű, vagy könnyebb bejutást biztosító intézménybe. Szóval, ha nem sikerült a jogra bejutni kétszer, akkor elmegy tanítóképzőbe, de nem megy költségtérítésesre.

E: A tavalyi Élet és Irodalom vitában Komoróczy professzor azt mondta, hogy a tandíj funkciója nem az, hogy finanszírozza a felsőoktatást, mert arra nem alkalmas, de a hallgató motiválására igen, és tiszta szerződéses viszonyt teremt. Vagyis egy jól működő, színvonalas felsőoktatási rendszernek nagyon fontos eleme a tandíj. És a társadalmi igazságosság szempontjából is elfogadhatóbb a tandíj rendszer, mint az, hogy hallgatók egy része úgymond ingyenes képzésben vesz részt, a másik részük viszont költségtérítéses képzésben.

B. Gy.: Annyira azért nem igazágtalan, mert arról van szó, hogy aki jobban teljesít, annak jut a közös pénzből, aki kevésbé jól teljesít, mármint a felvételin, annak nem jut. Ez azért valamelyest mégiscsak igazságos, ugyanis az való a felsőoktatásba, aki ezt a teljesítményével igazolja. Ilyen értelemben, a lineáris rendszerben is ez a szempont érvényesül majd, mert az tud továbbmenni a bachelor képzésből a masterbe, és onnan tovább, aki ezt a teljesítményével igazolja. De a tandíj azért motivációs funkciót is betölt. Mert, ha valaki fizető megrendelő, akkor ő a pénzért már jó színvonalú szolgáltatást kér, és motivált arra, hogy teljesítsen. Ezért azt gondolom, hogy a tandíjjal javulna a felsőoktatás színvonala. Ilyen értelemben én is tandíj párti vagyok. Én a Bokros-csomag után is meg tudtam magyarázni a hallgatóknak rektorként, hogy mi ennek az értelme, és két hónappal a nagy viták után közös oktatói-hallgatói alapítványt hoztunk létre a Kossuth Lajos Tudományegyetemi Hallgatókért, ami még ma is 30 millió forinttal gazdálkodik, az adó 1 százalékából, meg minden másból. Ez az alapítvány segítette azokat, akiknek a tandíj komoly gondot jelentett. Szóval azt gondolom, hogy lehetne ezt kezelni, csak hát a civil szférának az a szegmense, amelyik ezt komoly gondnak érzi – a falusi, egyszerű emberek –, az nem tudja a problémáit artikulálni. A felső, a jól kereső réteg pedig nem fogja ezt helyette megtenni, vagyis azt mondani, hogy uraim, legyen normális tandíj, és akik rászorulnak, kapjanak kompenzációt. Mert ez így működik egy normális felsőoktatásban. Egyébként azt gondolom, ha volna a civil szférának erős képviselője, akkor ő vetné fel a politikai erők felé, hogy együttesen mondják ki azt, hogy mi a társadalmi igazságosság, mi a felsőoktatás érdeke, és így a társadalom érdeke is. De jelenleg a civil szféra nincs abban a helyzetben, hogy ezt reális eséllyel megindíthassa.

E: A most készülő reform kapcsán is megfogalmazódik egy olyan markáns vélemény, hogy ne a kínálati oldalt, hanem a keresleti oldalt finanszírozza az állam?

B. Gy.: A készülő reform ezt a helyzetet nem tudja igazán megoldani, de a tervezett „háromlábú” finanszírozást jobbnak látom, mint a mostani rendszert.

E: Ez a jelenlegi rendszer átalakítását jelenti?

B. Gy.: Azt jelenti, hogy elválnak a fenntartási és a működési költségek. Ez egyébként egy cikk-cakk. Mert az első, 1993-as törvényben még külön voltak, aztán „sikerült” összevonni, most meg sikerül újra különválasztani. Hát ilyen a felsőoktatás-politika. A lényeges változás most a „harmadik láb”, a jelentős hányadot képező kutatási normatíva bevezetése lesz. Jelenleg a kutatási normatívák az egyetemeken 2–3 százalékát, a főiskolákon a fél százalékát sem adják ki a költségvetésnek, tehát ez most lényegtelen elem. A tervezet szerint ez 20–25 százalék lesz, ami azt jelenti, hogy ezt a tevékenységet jobban honorálják.

E: És ettől mi lesz jobb?

B. Gy.: Az, hogy nem lesz ilyen mértékű a hallgatóság utáni hajsza, hanem ez a minőség felé viszi el a képzést, a stratégiát, az értékrendszert. A jövőben majd megéri, hogy kutatásra is fordítsanak pénzt, és fejlesszenek, alkalmasint úgy is, hogy lesznek olyan oktatók, akik főleg oktatnak nagy óraszámokban, és tehermentesülnek olyanok, akik viszont komoly tudományos teljesítményt tudnak felmutatni. Ez egy más intézményi stratégia, amely a minőséget támogatja, nem csak a mennyiséget. Nyugaton ez látható a legjobb egyetemeken.

E: De megmarad a hallgatói normatíva. Ezt másként fogják megkapni az intézmények, mint jelenleg, vagy ugyanígy marad?

B. Gy.: Azt még nem látja senki. Részleteket még nem lát még senki. De egy elemre hadd utaljak: az intézmények nemcsak minőségi szempontból lesznek akkreditálva, hanem az egyes képzési területeken férőhely-kapacitás tekintetében is. Tehát azt is megnézik, hogy egy kar 100 vagy 300 hallgató oktatására alkalmas tantermi, könyvtári, ne adj’ isten kollégiumi ellátottsággal, meg oktatóval rendelkezik-e. És ha az akkreditáció 100-ról szól, akkor az nem lehet tovább intézményi stratégiai cél, hogy növeljük a hallgatói létszámot az adott feltételek mellett, ha az infrastruktúrát nem tudja tovább növelni.

E: Ha ezt komolyan veszik, akkor alig lesz olyan intézmény, amely megkapja az akkreditációt.

B. Gy.: Osztom ezt a nézetet. Tantermi és laboratóriumi férőhely tekintetében talán jobb a helyzet, de súlyos gondok és nagy hiányosságok vannak egyéb feltételek tekintetében, mint pl. a könyvtár, vagy a számítógép. Ilyenkor azt kell mondani, hogy ennyi főre elfogadhatók a képzési feltételek, és többet nem vehet fel. Mert akkor az már a minőség rovására megy. És akkor is van értelme ezeket a normákat megmondani, ha néhány esetben – mint, pl. a könyvtár – ezt nem tudjuk teljesíteni, de legalább lássuk, hogy hol vannak gondok. Egyszer talán még az is megjelenik a magyar felsőoktatási intézmények ismertetőjében, hogy mekkora az intézmény könyvtára, hány könyv jut egy hallgatóra, mennyi az intézmény éves beruházása egy hallgatóra, milyen sportlétesítmények állnak a hallgatók rendelkezésére. Valahol el kell kezdeni, és meg kell mutatni, hogy itt és itt rosszul állunk.

E: Nincs ennek egy olyan veszélye, hogy azokat az intézményeket erősíti, amelyek nagy múltú, elit intézmények, és amelyeknek mégiscsak jobbak az infrastrukturális feltételeik, mint az újabbaknak?

B. Gy.: Nem, ezt én egyáltalán nem mondanám. A Nyíregyházi Főiskola, pl. egyáltalán nem tartozik ahhoz az elithez, mint mondjuk az ELTE vagy a Közgazdasági Egyetem, mégis ideális infrastruktúrája van. Vagy említhetem a Sárospataki Comeniust, vagy a Dunaújvárosi Főiskolát. Tehát én nem látom ezt kritikusnak. Voltam Mezőtúron egy konferencia alkalmából, és nem mondhatni, hogy rosszabbul állnak, mint mi itt Debrecenben. Nem igaz az, hogy az elitek jól állnak, a nem elitek soroltak pedig rosszabbul állnak. Azt persze gondolom, hogy különbségek vannak, és lehet, hogy ezek felerősödnek. De abszolút jó megoldások nincsenek. Nem akarom a kérdést minősíteni, de nem biztos, hogy jó, ha mindig az egalizmus fele megyünk. Vannak intézményfejlesztési tervek, ehhez lehet pályázatokkal

forrást találni. Akik ebben ügyesebbek, azok tudnak régiótámogatást, szabályos felsőoktatási támogatást, nemzetközi együttműködést szerezni. Például az új alapítványi főiskolák a nulláról indultak, mégis működnek. Ők a piacon vannak. De hát az állami képzés is lehet a piacon, a térítéses képzéssel. Pl. az orvosi egyetemek – ahol felismerték azt, hogy a nemzetközi piacon igény van erre – évek, lassan évtizedek óta folytatnak angol nyelvű képzést, rendkívül komoly személyi és intézményi bevétellel. Mást is fel lehet ismerni. Nézzen meg egy-két olyan állami intézményt, mint pl. a Gyöngyösi Főiskola, messze nagyobb az átlagosnál a levelező hallgatósága, és rengeteg bevétele van, amit nagyon ügyesen menedzsel. Pécs is ezt csinálta, és mások is.

E: Visszatérve a hallgatói normatívára, az állami hozzájárulás végül is nem piaci módon jut el az intézményekhez, vagyis nem a keresleti oldal támogatásával.

B. Gy.: Nem piaci módon működik, hanem teljesítmény alapon. Csak ez eddig szigorúan mennyiséget jelentett, most pedig ezzel a kutatási támogatással, már minőséget is fog jelenteni. A politika nem a piacot, hanem a minőségi teljesítményt akarja honorálni.

E: Ha végignézi az elmúlt 15 év változásait, akkor véleménye szerint mi az, amit másképp kellett volna csinálni?

B. Gy.: Megmondom őszintén, hogy nehéz lett volna előre felismerni, a tömegoktatás következményeit, hogy jobban felkészüljünk rá. Nem láttuk, hogy meddig megy a társadalmi nyomás, és meddig bírja a rendszer a hallgatói létszám növekedését. Erre jobban fel kellett volna készülni. Még mindig nem igazán készült fel erre a magyar felsőoktatás. Az egyetemek abszolút elit szemléletű intézménytípust jelentettek, ami nem tudja módszertanilag kezelni ezt a mostani tömeget. Most állunk egy erre alkalmas program bevezetése előtt, ugye a Bolognai döntéssel, amelynek az első fokozata nagyobb tömegeket képes fogadni, de nem olyan magas követelményekkel indít a rendszer, s majd a második fokozatban állít fel keményebb követelményeket. Tehát most meg lehet találni ennek a tömegoktatásnak az egészséges kezelését, belső szűrőkkel, és nem a felvételi rendszer szűrőjével. Azt gondolom, hogy ezt a problémát már hamarabb kellett volna érzékelni.

E: Azt gondolja, hogy gátat kellett volna vetni ennek a növekedésnek? Korlátozni kellett volna?

B. Gy.: Nem, ezt nem gondolom. De lehet, hogy kicsit mérsékelni kellett volna. Ugyanis most derül ki – miután van elértük az ötéves átfutási időt –, hogy az értelmiségi területek egy részén túlképzés van. Tehát ezekben az években nagyon népszerű lett néhány pálya a fiatalok körében, mert azt látták, hogy jó a presztízse, jók a keresetek. De semmi garancia nincs arra, hogy háromszoros létszámú beiskolázás után, öt év múlva, ez a presztízsz, ez a lehetőség fenn fog maradni. Most már látszik, hogy a jogászok nem tudnak elhelyezkedni, és a közgazdászok is csak módjával. Megfontoltabb és átgondoltabb fejlesztéssel, és főleg a felsőoktatáson belüli jobb felkészüléssel ezt másképp kellett volna csinálni. Most kell behozni a lemaradást. Az mondjuk egy másik kérdés, hogy a Bolognai Nyilatkozatot 1999-ben írták alá a magyar kormány képviselői, de három évig itthon szinte semmi nem történt. Most meg kapkodhatunk.

E: Ha a mai helyzetet nézi, akkor mit tart a legsúlyosabb problémának? Mi az, amiből a legnehezebb kilábalni?

B. Gy.: Most már kialakult, hogy mit kell és mit fogunk csinálni. Az egyik a Bolognai folyamatnak nevezett két, illetve három ciklusú képzés bevezetése, ami nagyon nehéznek látszik. Úgy gondolom, hogy a magyar felsőoktatás oktatói még nem értik, és nem ismerik, hogy miről van szó. Ez a jelenlegi felsőoktatási struktúrától – ami most egy duális rendszer – alapvető koncepciójában tér el, és szó sincs arról, hogy a főiskolát átneveznénk bachelor-nak,

az egyetemet meg masternak, mert akkor teljesen tévúton lennénk. Ennek fennáll bizonyos veszélye. A felsőoktatás irányítói, az akadémiai szféra vezetői, tehát a rektori konferencia, a főiskolai konferencia, és azoknak a Bologna-bizottsága ezt most már látják. De egészen exponált szélesebb vezetői körben is azt érzeltem, hogy messze nem úgy értelmezik a Bologna folyamatot, ahogyan mi látjuk. Tehát ez az átalakítás nehéz lesz.

E: Hol van a baj? A megértéssel vagy az elfogadással?

B. Gy.: A jelenlegi struktúrába nem lehet belevinni ezt a fejlesztést. Az én felfogásom szerint itt tabula rasa-t kell csinálni, és ki kell alakítani a Bologna-nak megfelelő szakstruktúrát, és azt kell megkeresni mindenkinek, hogy itt meg itt tudunk ebbe belemenni. Tehát nem átalakítani, vagy átcímkezni kell a jelenlegi képzésünket az új rendszernek megfelelő kategóriává. Hanem azt kell megérteni, hogy az új európai felsőoktatás nem duális rendszer. Ennek az első lépcsője a továbbtanulás irányába visz, és ez jobbára széles alapozó szakmákat jelent, nem azt az 500 szakot, ami ma működik. Majd a második ciklusban lehet egyrészt magasabb követelményeket alkalmazni, másrészt a specializációkkal élni.

E: Kérdés, hogy a jelenlegi felsőoktatási rendszer hajlandó-e ilyen irányba átalakulni?

B. Gy.: Gondolom, hogy érvekkel meg lehet győzni. Ez sajnos eddig még nem történt meg. De lehet érvelni mellette. Vegyük, pl. az európai kompatibilitást. Mert nem arról van szó, hogy a duális főiskolai-egyetemi rendszer az úgy hülyeség, ahogy van. Erről szó sincs. De egy lineáris rendszerbe lényegében mindenki bejuthat – és ha hozzávesszük a felsőfokú szakképzést, akkor valóban mindenki bejuthat –, és a rendszeren belül történik az értelmes szelekció, tehát alulról épül a piramis számban és minőségben.

E: Mitől lesz a meglévő intézményeknek érdekük, hogy ezt megcsinálják?

B. Gy.: Vannak olyan finanszírozási feltételek, amelyek ennek a rendszernek a működéséhez kellenének, és pillanatnyilag nem látszik, hogy ezek rendelkezésre állnának. Ez nagy gondot jelent, mert minden ilyen átalakításhoz többlet eszközök kellenek. Ez a világ rendje, ez mindenütt így működik, de sajnos nálunk ezek nem állnak rendelkezésre. De ki lehet olyan finanszírozási rendszert alakítani, amelyben mindenki megtalálja a maga érdekelttségét. Tehát akkor a főiskola nem arra fog törekedni, hogy minél nagyobb számban master szinten tanítson, és a második ciklusban próbáljon szakokat indítani. Neki az lesz az érdeke, hogy az alapképzésben, jó minőségben, nagy számú hallgatónak indítson képzést.

E: Mitől lesz ez az érdeke?

B. Gy.: Olyan lesz a normatíva. A mostani elképzelés szerint a finanszírozásnak lesz egy képzési eleme, lesz egy működési/fenntartási eleme, és lesz egy tudományos eleme is. Az egyetemek jók a tudományos kutatásban, nekik tehát az az érdekük, hogy ebből a tudományos 25 százalékos keretből, minél többet tudjanak a master szinten tanuló hallgatóknak hozni. A főiskola ne próbálkozzon ezzel, mert nincs sok esélye, hogy ebből a 25 százalékos tudományos részből sok pénzt tudjon szerezni. Ez reménytelen kísérlet, mert ott nincsenek meg az oktatói-kutatói személyi feltételek, a kutatási teljesítmény, meg az akadémiai, meg a doktori címek. Ezeket nem lehet máról holnapra felépíteni, nem lehet könnyen összevásárolni. A főiskolákon nem erre a feladatra orientáltak az oktatók. Ez nem színvonal kérdése, mert vannak nagyon jó főiskolák, és nagyon gyenge egyetemek. Mert pl. a Bánkinak vagy a Pénzügyi és Számviteli Főiskolának jobb a diplomája a piacon, mint néhány egyetemé. Tehát ki lehet alakítani olyan intézményi stratégiát, hogy nekem ez az érdekem, a másinak meg az az érdeke. Ha járt Amerikában, láthatta, hogy ott pl. számos olyan college van, amelyik kiváló college akar lenni, benne akar lenni az első ötvenben, és esze ágában sincs 2233-ik egyetemé válni.

E: Milyen együttműködést kíván a lineáris rendszer a különböző szintek között?

B. Gy.: Nagyon szigorút, és nagyon tartalmasat. Most már ez megszerveződött, minden szakcsoport együtt van. Erre azért van szükség, mert minden képzési szint diplomája képzettséget és egyúttal végzettséget is kell, hogy jelentsen, hogy azzal ki lehessen menni a munkaerőpiacra és tovább is lehessen lépni. A végzettségnek pedig csak akkor van értelme, ha megvan az a fogadókészség, az az akkreditáció, hogy ezzel a programmal a nálatok végzettek mi, akik a master-képzést végezzük, elfogadjuk. És ebben a pillanatban a dolog rendeződik.

E: Ez a rendszer tehát megköveteli az intézményi integrációt?

B. Gy.: Ezek már részben meg is történtek. Alig van olyan egyetem, amelynek nincs főiskolai kara, talán a Műegyetem az egyetlen, és főleg vidéken működnek még önálló főiskolák.

E: Azért az integráció körül mindig voltak kisebb-nagyobb viharok.

B. Gy.: Vannak is, mert nem működik jól az integráció. Kezdetinek nevezhető eredmények vannak, s akkor jóindulatúan fogalmaztam, miként tette ezt az Állami Számvevőszék is.

E: Mi ennek az oka?

B. Gy.: Erős hagyományok vannak, és egyfajta félelem is attól, hogy ki (lesz) az erősebb, a meghatározóbb, ki lesz a jobb. Túl erőssé váltak a régi intézmények, és az egzisztenciális érdekek miatt nem sikerült ezeknek a szakterületeknek szinte sehogy sem integrálódni, vagy csak teljesen formálisan. Ezt egzisztenciális érdekek, meg hatalmi érdekek is akadályozzák.

E: Hogyan lehet ezt szabályozással, utasítással működtetni?

B. Gy.: A felsőoktatásban nem igazán működik az utasítás. E tekintetben rém okos a felsőoktatás vezetőgárdája, mindent ki tud védeni, mindenütt talál kiskaput. Ez a felsőoktatás klasszikus hagyománya. Itt mindenképp elötte érveléssel, pénzzel, és csak harmadsorban utasítással lehet eredményt elérni, és ebbe a törvényt is beleérttem.

E: Befejezésül, mit remél a készülő reformtól?

B. Gy.: Azt remélem, hogy nemcsak a gondjait fogja látni, hanem az eredményeit is élvezni fogja a felsőoktatás. Szeretném ismét jelezni, hogy vannak nehézségek és gondok a megértéssel, az elfogadattal, és a megvalósítással is. De azt gondolom, hogy eredménye is lesz a kétciklusú rendszernek mind a minőségérvényesítéssel és a megbecsüléssel, mind a finanszírozás reformjával kapcsolatban. Ugyanakkor elkerülhetetlen a magyar felsőoktatásban az európai trendekhez való igazodás is, és ez végül is ennek a nagytömegű felsőoktatási ifjúságnak a színvonalas képzését fogja segíteni.

(az interjút Matern Éva készítette)

„Jelenleg is több szabadságunk van, mint amennyivel élünk”

Csirik János, a Szegedi Tudomány Egyetem matematika professzora

Educatio: Kérem, mutatkozzon be.

Csirik János: 1969-ben végeztem itt Szegeden, programtervező matematikus szakon. Ez akkoriban még teljesen új szak volt. Azóta lényegében, nagyon rövid megszakításoktól eltekintve, Szegeden van a munkahelyem. Hagyományos egyetemi karriert futottam be. 1990-ben szereztem meg az MTA doktori címet, és 1991-ben neveztek ki egyetemi tanárnak. Azóta ebben a minőségemben dolgozom. 1992 és 94 között a JATE-nak voltam rektora, majd hét hónapig az Oktatási Minisztériumban a felsőoktatási ügyekért felelős államtitkár-helyettes lettem. A Bokros-csomag után jöttem vissza Szegedre. Tehát végig itt dolgoztam, ez alól